

Det nya landet

Det nya landet är en både gripande och humoristisk road-movie om kulturell identitet och tillhörighet, om utanförskap och vänskap. Filmen erbjuder samtidigt ett tvärsnitt av Sverige av i dag i ett drama som undergräver både fördomar och invanda föreställningar genom att med livfullhet och empati gestalta tre flyendes färd genom en kultur i genomgripande förändring.

Rekommenderad från åk 8

En filmhandledning av
Ludvig Hertzberg

Ali från Somalia, Louise från Sverige, Massoud från Iran – tre existenser med en gemensam dröm om tillhörighet.

Filmens handling

Någonstans i ett sydligt, samtida Sverige står Massoud och förhandlar om priset för en begagnad bil innan han beslutar sig för att köpa den. Ett klipp till Ali, som sitter och läser en saga för en liten flicka tills han avbryts av ett tumult som uppstår på gården utanför. Polisen är nämligen på plats för att utvisa några flyktingar som inte beviljats uppehållstillstånd.

Vi är på en flyktingförläggning, där Ali (som flytt från Somalia) och Massoud (som flytt från Iran) bor i väntan på utslag på deras ansökningsar om att få stanna i Sverige. Massoud, som är övertygad om att också han kommer att förvägras tillstånd, störtar in och berättar om sina planer att dagen därpå ge sig iväg med sin nyinköpta bil. Han kontaktar Eva och Kjell, ett par som gömmer olovliga flyktingar, och han tänker i första hand bege sig till dem.

Ali verkar dock mer optimistisk och vill först inte lyssna på Massouds mörka prognoser eller hans uppmaning till Ali att följa med. Morgonen därpå bestämmer sig Ali i sista stund för att ändå göra det. De för ett samtal där det framkommer att Ali är förtjust i det mesta som har med det nya landet att göra, medan Massoud tvärtom är desillusionerad och avogt inställd till det Sverige han hittills upplevt.

En bit på väg ser Ali en jordgubbsodling och bestämmer sig för att höra efter om där finns något jobb åt

honom. Han får ett jobb som fågel-skrämma som dock inte blir långvarigt, bland annat eftersom han ertapas när han står och smygittar på en kvinna, Louise – en före detta Fröken Sverige, som ligger och solar sig på granngården.

Betagen av kvinnans skönhet och inställd på att stanna kvar söker Ali upp Massoud, som dock genast vill åka vidare. Just när Massoud på egen hand tänker åka sin väg dyker kvinnan upp vid vägen, på flykt undan en man som just har försökt lura henne att medverka i en porrfilmsspelning. De ger henne skjuts till taget, och söker sedan upp familjen som trots utrymmesbrist lovat inkvartera Massoud, och även Ali får motvilligt men vänligt sig en sovplats .tilldelad

Natten hos familjen blir kaotisk. Stämningen är stökig, grälsjuk och irriterad. En rad tillfälligheter, konflikter och missförstånd (bland annat råkar Ali skrämna slag på dottern när han av misstag tar fel dörr) leder till att en berusad och uppretad Kjell i ren förtvivlan ringer ett anonymt samtal till polisen för att anmäla att illegala flyktingar befinner sig i deras hus. Eva kontaktar sin bror, som också är polis, och ber honom meddela sina kollegor att larmet var falskt. Kjells utspel får henne att be om skilsmässa.

Ali och Massoud ger sig genast av. På vägen berättar Ali om den traumatiska händelse som fick honom att fly

från Somalia och som ger honom ständiga mardrömmar: hans föräldrar och syskon mördades framför ögonen på honom. Senare på dagen kommer de fram till Göteborg där de kontaktar Louise. Hon bjuder hem dem till sin lägenhet, ur vilken hon riskerar att bli vräkt vilken dag som helst. Detta sker också dagen därpå.

De tre bestämmer sig för att tillsammans åka mot Dalarna. På vägen blir de dock tagna i en polisrazzia, men rymmer i sista stund och lyckas skaka av sig den jagande polisbilen genom att styra bilen in i skogen. Där i närheten hittar de så småningom en stuga som de tar sig in i så fort de försäkrat sig om att den ligger öde. Morgonen därpå väcks de av att ägarerna, ett äldre par, stiger in och upptäcker dem. De mottas vänligt, men inte utan anledning: paret ser nämligen sin chans att ha sexuellt umgänge med Ali, de säger sig vara svaga för "unga svarta pojkar".

Ali, Massoud och Louise åker snabbt därifrån, och tar senare upp en liftare som bjuder hem dem till sina (för tillfället frånvarande) förmögna föräldrars lyxvilla. De festar tillsammans och det verkar som om Massoud och Louise är attraherade av varandra. Deras vistelse avbryts dock av att föräldrarna med gäster kommer hem tidigare än väntat från sin segeltur som de företagit tillsammans med kungaparet. I kalabaliken som uppstår kidnappar de en av gästerna som

de felaktigt tror är kungen, men låter honom gå när de upptäckt sitt misstag.

Dagen därpå kommer de fram till Louises föräldrahem, dit hon emellertid inte är välkommen på grund av att hon vikt ut sig i en herrtidning. De beger sig i stället till en campingplats, där Massoud ringer och får veta att han fått plats på en flyktingtransport till Kanada, där utsikterna att få asyl är ljusare. Nyheten upprör Ali och Louise som vid det här laget blivit goda vänner. På kvällen festar de hursomhelst tillsammans, i sällskap med ett raggar-gäng, och under nattens lopp blir det bekräftat att Louise och Massoud är förälskade i varandra. Morgonen därpå har Massoud ändrat sig: han vill stanna hos Louise och erbjuder i stället sin plats åt Ali, som vid det här laget välkomnar chansen att lämna Sverige.

Innan det blir dags för Louise och Massoud att ta farväl av Ali träffar de på en berusad och olycklig Kjell, som de ser till att genast återförena med Eva. När de slutligen skall vinka av Ali vid hamnen upptäcker de att polisen spanar efter dem bland passagerarna vid landgången. Massoud brister ut i högljudd sång för att avleda uppmärksamheten från Ali när det är hans tur att passera. Polisen upptäcker att Massoud är en av de efterlysta och skyndar sig att gripa honom, Ali kan passera, och filmen avrundas till tonerna av Evert Taubes "Min älskling, du är som en ros".

Om filmens bakgrund

Manuset till *Det nya landet* skrevs av Peter Birro och Lukas Moodysson. Båda hade nyligen gjort sina respektive lovordade debuter, Birro som manusförfattare till tv-serien *Hammarkullen*, Moodysson som manusförfattare och regissör till *Fucking Åmål*. Det nya landet gjordes ursprungligen för televisionen som en serie bestående av fyra entimmesavsnitt, som visades i SVT våren 2000 och fick ett mycket gott mottagande bland både kritiker och tittare. Först därefter beslöt man sig att också klippa den till en långfilmsversion för biografvisning. Det nya landet är därmed samtidigt regissören Geir Hansteen Jörgensens första långfilm.

★ Om någon har sett *Det nya landet* både som tv- och långfilmsversion, hur skiljde sig de två versionerna åt? Hur påverkade de olika längderna och medierna upplevelsen av dramat?

Det nya Sverige

Det nya landet fogar sig till någonting som nästan kunde betraktas som en ny

våg i svensk film, med filmer som *Före stormen*, *Vingar av glas* och *Jalla! Jalla!* och tv-serien *Hammarkullen*, som alla har det gemensamt att de uppmärksammar de "nya svenskarnas" tillvaro. Flyktingar och invandrare har ju i och för sig redan en längre tid utgjort en väsentlig och vital (om än olyckligt segregerad) del av den svenska kulturen, men det tycks ändå som om det är först nu som dagens mångkulturella verklighet på allvar har börjat skildras på film, i många fall av regissörer som själva har utländsk bakgrund.

Den resa som Ali och Massoud företar sig är samtidigt ett möte med det vi känner som ett mer traditionellt Sverige, de får ta del av ett brett spektrum av det svenska samhället. Det gäller inte bara stereotypiska kännetecken (såsom Louise som vacker blondin, potatismos, studentmössor, falurött och raggar-gäng), utan också mer generellt sociala strukturer, livsstilar, etc., som tillsammans utgör ett tvärsnitt av folkhemmets varierande karaktär. Folks bemötanden skiftar så också mellan främlingsfientlighet, misstänksamhet, likgiltighet, tillmötesgående öppenhet och som i Evas fall, självuppopfrande aktiv hjälpsamhet. De flesta karaktärerna verkar dock väsentligen dela flyktingarnas känsla av osäkerhet och utanförskap.

★ Vilka av de saker och fenomen som Ali och Massoud träffar på tycks "typiskt svenska"? Massoud nämner själv att han upplever att svenskar är tysta och känslolösa. Stämmer det? Kan man förstå varför han tycker det? (Bakom ett kulturellt vedertaget beteende kan det ju i och för sig dessutom gömma sig helt olika saker: den ena är tyst för att han är blyg, den andra är helt enkelt ointresserad av människor, den tredje vill inte säga något ogenomtänkt, eller är mera intresserad av att lyssna än av att prata, eller är försjunken i egna tankar osv.) Godtar alla den bild som filmen ger av Sverige och svenskarna, eller känns den tendentiös åt någon riktning? Finns det inte en risk att man som uppvuxen i Sverige på sätt och vis är hemmablind, och alltså har svårt att få syn på det karakteristiska för ens egen kultur, liksom för dess mindre smickrande drag?

★ Ali och Massoud såg sig båda tvungna att lämna sina hem och fosterland, i hopp om att lyckas skapa sig ett nytt liv i Sverige. Visar det sig vara möjligt? Nej, Ali väljer slutligen att lämna Sverige, medan Massoud, får man förmoda, kommer att utvisas mot sin vilja.

Varför vill Ali inte stanna, och varför får Massoud inte? Kan det ligga fördomsfulla tankegångar till grund för en restriktiv flyktingpolitik? Men samtidigt, finnas det nackdelar med en alltför generös sådan?

★ Eva och Kjell tycks ägna en hel del pengar, tid och energi till att ställa upp för flyktingar i nöd. Ansträngningen är förhållandevis obetydlig om man betänker vilket lidande som därmed besparas. Ändå är det relativt få som i likhet med dem är beredda att låna ut husrum och aktivt gå in för att hjälpa flyktingar. Skulle Du vara beredd att på liknande sätt offra någonting för att hjälpa just till exempel Ali och Massoud? Är det enbart egoism som gör att man ändå inte alltid gör det? Hur långt skulle man vara beredd att sträcka sig?

Det nya landet handlar i hög grad om fördomsfullhet, värderingar och omvärderingar. Massoud får till exempel anledning att revidera sin inledningsvis aningen fördomsfulla inställning till Sverige, medan Alis föreställning om sitt nya land först är okritiskt idealiserande innan han småningom blir allt mer desillusionerad. Tillsammans träffar de på folk som i varierande grad är fördomsfullt – och i den mån det hänger ihop med deras hudfärg till och med rasistiskt – inställda till dem.

★ Råkar Ali och Massoud ut för några rasistiska bemötanden? Vilka är däremot inte rasistiska? Träffar de någon som är fördomsfullt inställd till dem på ett sätt som inte är rasistiskt? Finns det harmlösa fördomar? Var går i så fall gränsen? Det ligger i sakens natur att den som har fördomar inte själv är medveten om att de är just fördomar. Däremot är rasister ofta medvetet rasistiska – men visst kan man också vara omedvetet rasistisk? På vilka olika sätt kan rasism ta sig uttryck? Kan det inte finnas risker med en generaliserande inställning också när den är positiv (typ "alla svarta har rytmisinn")?

★ Ali är femton år och Massoud är i fyrtioårsåldern, och även dem emellan råder ett förhållande som inledningsvis är aningen fördomsfullt, särskilt Massoud verkar till en början återhållet inställd till Ali. Vad får dem att närma sig varandra, att se varandra och slutligen sig själva ur ett nytt perspektiv? Liksom Ali och Massoud går även Louise genom en avgörande förändring under filmens gång. När vi möter henne verkar hon olyckligt bedagad och alkoholiserad innan hon småningom återfår

livsgnistan tillsammans med sina nyfunna vänner. Är det inte troligt att hennes trasiga liv kan ha ett samband med att hon tidigt i livet haft tronen som Fröken Sverige, med dess kortvariga och ytliga rampljus? Kan uppmärksamhet och uppskattning till och med vara destruktivt?

Det nya perspektivet

Samtidigt som *Det nya landet* tematiskt uppehåller sig vid förhastade omdömen undergräver den också förväntningar och fördomar hos sina åskådare och tvingar oss att se på karaktärerna och landet med nya ögon. Dels är den filmad med digital videokamera (DV), vilket ger en märkbart annorlunda bildkänsla – vi får helt enkelt se svenska omgivningar och miljöer på ett nytt och ovant sätt (fundera på vilka skillnader tekniken gör – till exempel i färg och rörelse – och vilka effekter detta har på upplevelsen av filmen). Men även berättar- och innehållsmässigt utmanar filmen vår föreställningsvärld. Vi är kanske vana att förvänta oss att vissa karaktärer i en film skall vara goda och andra onda, men i *Det nya landet* erbjuds i detta avseende ingen given eller trygg ordning. Karaktärerna tillåts vara mänskligt mångfacetterade, och det händer ofta att skenet bedrar.

★ Vilka karaktärer visar sig agera annorlunda än man kunde ha anat utifrån det första intrycket? Vem hade till exempel väntat sig att det till synes oskuldsfulla äldre paret som återvänder till stugan där de tre övernattat skulle ha sådana sexuella böjelser, att den liftande unge killen skulle komma från en överklassmiljö, eller att det hotfulla raggargänget skulle acceptera Alis och Massouds sällskap? Finns det andra överraskande karaktärsutvecklingar eller moment i filmen?

★ En överhängande risk beträffande framställningar av folk ur minoritetsgrupper är att dessa gestaltningar lätt kan tendera att bli antingen stereotypiskt generaliserande eller också så att säga positivt särbehandlande. De framställs alltså ofta som förenklade typer eller också som moraliskt felfria snarare än mänskligt mångdimensionerade. Vad är det som gör att man upplever Ali och Massoud som ovanligt mänskliga i detta avseende? Hur är det med de mindre rollerna? (Tänk till exempel på de rasistiskt ambivalenta raggarna och den ryska flyktingen som visar sig ha rasistiska åsikter.)

Massoud & Ali, vänner i vått och torrt.

Framförallt erbjuder *Det nya landet* ett nytt perspektiv på Sverige i och med sina centralgestalter. Vi identifierar oss med Ali och Massoud – i allt högre grad i takt med att vi lär känna dem som individer och inte bara som anonyma "flyktingar" – och antar därmed i viss mån även deras perspektiv på sin omgivning. De upplever Sverige för första gången, och vi får därmed en möjlighet att på sätt och vis se med nya ögon på den kultur som vi vanligtvis tar för given. Vi står främmande inför det som i normala fall är bekant, och närmar oss i stället dessa "främlingar", vilket i bästa fall ger oss en bättre inblick i och förståelse för deras prövade situation. Det dubbla perspektivet genererar mycket av humorn, men också möjligheten till ett fördjupat empatiskt förhållningssätt. Vi får uppleva deras nyfikenhet, osäkerhet och känsla av utanförskap.

★ Ali och Massoud är flyktingar i ordets egentliga betydelse, men även många av de andra karaktärerna kan beskrivas som just flyktingar, hemlösa på flykt från världar de inte känner samhörighet med. Vilka kan sägas vara på flykt från vad? (Tänk till exempel på Louise som flyr från den osympatiska mannen och som inte är välkommen i sitt föräldrahem, eller överklasskillen som tycks ha valt en helt annan livsstil än sina föräldrar.)

★ Massoud känner sig inledningsvis främmande i Sverige och ordnar så att han ska få åka till Kanada, men väljer sedan ändå att stanna. Vad är det som får honom på andra tankar? Kan det vara så att det ibland räcker med kärlek eller vänskap till en individ för att

man ska känna sig tillhörig i en kulturell gemenskap där man annars hade känt sig utanför?

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Sverige 2000

Manus: Peter Birro & Lukas Moodysson

Regi: Geir Hansteen Jörgensen

Foto: Marek Wieser

Klippning: Fredrik Morheden

Originalmusik: Esbjörn Svensson Trio & Jonas Bohlin

I ROLLERNA

Ali – Mike Almayehu

Massoud – Michalis Koutsogiannakis

Louise – Lia Boysen

Kjell – Lars Våringar

Mackan – Niklas Riesbeck

Gubben – Evert Lindqvist

Gumman – Inga Ålenius

Big Bert – Jan Åström

Greger – Simon Norrthon

Eva – Anette Lindbäck

TEKNISKA UPPGIFTER

Speltid: 137 minuter

Format: 1:1,66

Ljudsystem: Dolby Digital

Censur: Från 11 år

Svensk biopremiär: 24 november 2000

DISTRIBUTION

Sonet Film, Box 20105, 161 02 Bromma, tel: 08-555 24 800, fax 285 834 www.sonetfilm.se